

УДК 165.12

Скиртач В. М.,
кандидат філософських наук, доцент кафедри
філософії, соціально-політичних та правових наук,
Донбаський державний педагогічний університет
(Україна, Слов'янськ), Skirtachv5@gmail.com

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ СУБ'ЄКТА ТА ЇЇ АНТРОПОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ

Метою статті є дослідження основних археологічних позицій щодо витоків концепту «суб'єкт» та аналіз антропологічних наслідків його впровадження. Розуміння суб'єкта як, з одного боку, субстанціонального суцього, а, з іншого, – як юридично або політично підпорядковану одиницю, привело до гіпертрофії та розмивання терміну, і, як наслідок, до усунення його із філософського концептуального поля. Засобами дискурсивної аналітики розглянуті основні стратегії концептуалізації суб'єкта, виявлені смисловий горизонт, що уможливив як його появу, так і логіку його трансформації. Показані умови можливості повернення суб'єкта у сучасній філософській дискурсі. Доведено, що у сучасних теоріях критики суб'єкта реалізовані стратегії тілесності, колективного несвідомого та соціально-економічних детермінант та обґрунтована доцільність формування нової онтології суб'єкта, що знімає протилежність суб'єктивізму та антисуб'єктивізму.

Ключові слова: суб'єкт, предикат, об'єкт, філософія, онтологія, антропологія.

Суб'єкт класичної філософії вважався основним критерієм буттєвості, буття ж суб'єкта розглядалося у якості справжнього. З часом, ідея суб'єкта почала піддаватися критиці внаслідок того, що емпірична реальність сьогодення породжувала різні відхилення від ідеального образу суб'єкта. Якщо в класичній традиції суб'єкту належали характеристики активності, самодостатності, надання сенсу і це не піддавалося сумніву, то потім суб'єкт розчиняється в полі соціально-економічних детермінант, дискурсів, тілесності тощо. Його внутрішній світ розуміється як обумовлений їх існуванням. Відсутність власних характеристик суб'єкта проводить до нав'язування їх ззовні, тоді як сам суб'єкт стає точкою перетину різних дискурсивних впливів. Саме тоді і постає питання доцільності вживання самого поняття «суб'єкт».

Впровадження суб'єкта у філософський дискурс імпліковано формуванням різних парадигм його розгляду. Відмова від субстанціональності, необхідність подальшого прояснення поняття суб'єкта обумовлювалася неадекватними спробами вирішення даної проблеми попередніми філософсько-антропологічними напрацюваннями. Зокрема, неприйнятною видається безпосередність, адекватність, аподиктичність картезіанського *cogitō*, зважаючи на те, що суб'єкт пізнає себе не безпосередньо, а лише спираючись на знаки, впроваджені в його пам'ять культурою. Така непрозорість *cogitō* по суті стосується усього інтенційного життя суб'єкта. Сучасний суб'єкт описується як такий, що втратив атрибути прозорості (підставу пізнання) і суверенності (підставу нормативності). Тим не менш, варто зауважити, що сучасні тенденції розвитку філософії орієнтовані на розрив з ніцшеанськими мотивами, насамперед, – ресентиментом, оскільки має сенс відмова від визнання легітимності на підставі безсилля, роздробленості і фрагментарності суб'єкта. Повна елімінація суб'єкта також видається недоцільною.

Логіка підозри, завдання суб'єктивізації закликають до певних відцентрових зусиль, до винесення за межі. Сучасна філософія виходить з характеристики суб'єкта як порожнього, причому така характеристика не є просто метафорою, а строго необхідним описом

суб'єкта як нормативної структури. Схожі ідеї часто зустрічаються в історії філософії, наприклад, ідея чистої свідомості в філософії І. Канта [8]. Ефект порожнечі супроводжує метафізику суб'єктивності через Е. Гусерля, М. Гайдеггера, Ж. Лакана [4; 12; 9] та інших аж до С. Жижека та А. Бадью [1; 7]. Тим не менш, найбільш послідовний опис порожнечі суб'єкта можна бачити в роботах І. Фіхте і Ж.–П. Сартра [11; 10]. У філософії цих авторів максимально зближені операції покладання, рефлексії як нормативного акта. Саме тому їх концепції стають резервами для аргументів автора при аналітиці суб'єкта. Із сучасних робіт затребуваною у даному аспекті стала робота В. Декомба «Доповнення до суб'єкта...» [5], у якій представлені як автентичні думки філософа, так і послання на фіхтевське «Науконавчання» і сартрівське «Буття і ніщо». Природі процесу суб'єктивізації відповідає диференціальна концепція суб'єкта, яка розглядає його єдність не в тотожності, але у відмінності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Зміни у розумінні концептуалізації суб'єкта суттєво вплинули на трансформацію антропокультурних процесів. Конкретне філософське розуміння суб'єкта мало відповідні проєкції на різноманітні дискурси і практики. Концепт суб'єкта, який був похідним від антропоцентричного дискурсу та який розроблявся представниками класичної філософії, дискредитував себе різноманітними репресивними ефектами.

Переомилення основних типів конституювання суб'єкта стало помітною складовою подолання ідеологічної заангажованості антропоцентричних та позитивістських практик. Проте, ряд проблем залишаються невирішеними, так, наприклад, не з'ясовано, на якій основі будь-які акти активності приписуються одному, а не декільком різним суб'єктам (одна людина може бути різним суб'єктом говоріння або діяльності), до яких антропологічних наслідків може привести домінування у дискурсі той чи іншої концептуалізації суб'єкта.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою поданої статті є аналіз основних археологічних позицій щодо знаходження витоків концепту «суб'єкт» та дослідження антропологічних наслідків його впровадження.

Значення поняття суб'єкт (*sujet*) у «Європейському словнику філософії: Лексиконі неперекладностей» можна розділити на три групи в залежності від переважання ідеї суб'єктності/предметності (*subjectité*, об'єднує значення логічного суб'єкта («те, про що» висловлюється предикат) і фізичного суб'єкта («те, в чому» існують акциденції), суб'єктивності (*subjectivité*, акцентується в протиставленні суб'єкта та об'єкта, особливо при необхідності відділення сфери ментального від сфери фізичного) або підлеглості (*subjection*, *assujettissement*). Така полісемантичність привнесена подвійною латинською етимологією: на основі іменника середнього роду *subjectum* (який з часів схоластики використовується поряд з *suppositum* як переклад аристотелівського) і іменника чоловічого роду *subjectus* [1, с. 159]. Впровадження концепту суб'єкта у філософський дискурс імпліковано формуванням двох окремих парадигм розгляду суб'єкта. У першому випадку логіко-граматичне і онтологічне тлумачення терміна

приводить до надання суб'єкту статусу субстанціонального суцього. В іншому випадку політико-юридична конотація поняття робить акцент на систематичному дослідженню суб'єкта як підпорядкованого.

Зрозуміло, що нас цікавить не юридичне, політичне й богословське значення терміна, а його логіко-граматичне і онтологічно-трансцендентальне тлумачення. Для розуміння суб'єкта та логіки його трансформації, необхідно звернутися до самих його витоків, тобто до самого виникнення поняття «суб'єкт» і до смислового обр'ю, який уможливив його появу. Свій варіант виконання цього завдання запропонував німецький філософ М. Гайдеггер. Мартіном Гайдеггером ставиться проблема знаходження джерел панування суб'єктивного, яке править усім новоєвропейським людством і його світорозумінням. Він виходить із того, що раніше «sub-jectum» означало «те, що лежить в основі», і лише у Декарта саме людина, а не річ, предмет, як у попередній філософській думці, постає як справжній і єдиний суб'єкт [12, с. 127].

У Аристотеля суб'єкт тлумачиться не як свідомість, а як підмет, логічний і граматичний суб'єкт. Суб'єкт Аристотеля, відповідно до свого етимологічного змісту і є тим, що лежить в основі, є тим, про що йдеться, без будь-яких його ознак. Буття і мова у Аристотеля не протиставляються: мова є вираженням самого буття, то структура висловлювання (S–P) повністю відповідає структурі самої реальності. Суб'єкт у концепції Аристотеля близький за своїм змістом субстанції. Таким чином, вихідне філософське значення поняття суб'єкт, як воно сформулювалося в античності, виникало з суб'єкта «лінгвістичного», суб'єкта якоїсь дії або ознаки. Граматичний суб'єкт набуває в аристотелівському дискурсі яскраво вираженого метафізичного наповнення. Тут, насамперед, показаний особливий онтологічний зміст цього поняття. Те, про що йдеться, висловлює в дискурсі те, що володіє вищим ступенем буття, інакше кажучи, реальності. Суб'єкт, з точки зору Аристотеля, більш реальний, ніж дія або ознака: перший є засадничим для других, у даному випадку – суб'єкт є субстанцією, дія ж або ознака – акциденцією, що має потребу в субстанції і, отже, має менш буттєвий статус. Ця аристотелівська думка буде наріжним каменем розуміння суб'єкта у середньовічній філософії.

Отже, можна констатувати, що у докартезіанській філософії домінував аристотелівський концепт суб'єкта. Але філософія Нового часу ставить під сумнів таке розуміння суб'єкта, оскільки саме він самостійно здатний приймати рішення, ким бути, які якості та характеристики мати. Чому відбувається радикальна зміна змісту філософського поняття суб'єкта? Для вирішення цієї проблеми варто виявити певні особливості цього процесу. Для нього характерна криза середньовічної думки, пов'язана із поступовою секуляризацією культурної свідомості, і широкі поширення скептичних поглядів. Тотальна релятивізація філософського дискурсу, характерна для цього періоду, могла бути подолана тільки шляхом такої ж тотальної перебудови основ філософії та ідеології. Одну з ключових ролей в цьому процесі, як відомо, зіграв Р. Декарт, який здійснив справжній переворот в сфері думки. Залишаючись у межах класичного метафізичного дискурсу, Р. Декарт розробив нове розуміння його заснування. Тепер як

такої підстави виступив не Бог, а суб'єкт, який пізнає. Чому ж Р. Декарт вибрав у якості метафізичної основи саме суб'єкта, який пізнає, або cogito? Це питання, на наш погляд, доцільно дослідив М. Гайдеггер, який зазначив, що метафізичне запитування, витлумачене в дусі ніцшеанського дискурсу, завжди виявляє залежність від ціннісних установок тієї чи іншої епохи або філософа. Р. Декарт, однак, зробив лише перший крок у бік тієї трансформації суб'єкта, яка сталася в Новий час. Для нього суб'єкт, хоча і став уже самосвідомістю (cogito), все ще продовжував залишатися річчю, хоча і річчю мислячою. Другий крок, істотний для долі європейської метафізики, зробив Г. Лейбніц. Саме він переклав акцент із сталості суб'єкта на його активний, динамічний характер. Таке перетворення стало можливим завдяки введенням волі (або бажання) в саму структуру суб'єкта. Суб'єкт Лейбніца не тільки мислить, але й прагне. Саме в його концепції тому закладені підстави знаменитої ідеї інтенціональності. Завдяки Р. Декарту і Г. Лейбніцу, ключовим для розуміння філософського суб'єкта стає не ставлення суб'єкт–предикат, а відношення суб'єкт–об'єкт. Суб'єкт перестає бути річчю і стає духом, розумом, свідомістю, тобто якимсь активним началом. Об'єкт ж виявляється чимось вторинним і релятивним цього початку. Неважко помітити, що саме за допомогою такої «деконструкції» філософія Нового часу набуває яскраво виражену антропоцентричну спрямованість. Саме тут бере початок той гуманізм, який буде підданий жорсткій критиці в ХХ столітті.

Філософська стратегія, що позначена як трансцендентальна парадигма, була неоднорідна відносно питання про статус суб'єкта. Так, мислення Р. Декарта, представлене як акт ґрунтовної ідентифікації «Я», визначало трансформацію емпіричного суб'єкта у процедурах рефлексії; cogito поставало буттєвим модусом суб'єктивності. Перспектива зазначеної трансформації у рамках новоєвропейської філософської парадигми забезпечувалася принципом тотожності мислення та буття. Даний метафізичний субстанціалізм був спростований І. Кантом, який довів, що трансцендентальний суб'єкт є логічною формою, яка гарантує зв'язність свідомості. Дійсно ж мислить в нас феноменальний суб'єкт. У цілому трансцендентальна концептуалізація суб'єкта залишала за межами раціональності усі форми інакшості та не давала можливості бути суб'єктами людям із психічними розладами, що супроводжувалося відповідною соціальною практикою, у тому числі й практикою примусової ізоляції.

Проблема трансформації індивіда в суб'єкта Кантом розглянута протягом проведення порівняльного аналізу «Критики чистого розуму» і «Критики практичного розуму». Гайдеггер прагнув послідовно експлікувати думку про радикальну конечність суб'єкта. Людина, навіть як трансцендентальний суб'єкт, може пізнавати світ тільки за допомогою своєї чуттєвості, продукуючи уявлення про буття. У неї відсутні розумові поняття, які б визначали конкретне існування поняття об'єкта. Гайдеггерівське розуміння можна трактувати наступним чином: моральний закон є законом, тому що пробуджує до себе повагу. Повага же дозволяє нам застосовувати цей закон як основу для дії, тобто бути суб'єктом.

До того ж з'являється проблема: яким чином суб'єкт може мислити себе самого, тобто ставити себе предметом власного розгляду?

Відповідь на це питання можна знайти в іншого представника німецької класичної філософії – І. Г. Фіхте. Німецький класик вважав, що для того, аби пізнати власну свідомість суб'єкт має трансформувати її в об'єкт дослідження нової свідомості, й так до нескінченності. Для І. Г. Фіхте суб'єкт – діяльна інстанція, а не декартівська метафізична субстанція [11].

У І. Гегеля суб'єкт є певною негативністю індивіда, використанням його сутнісних сил у перетворенні навколишнього світу у взаємодії з іншими учасниками соціального буття. Результатом цього процесу має стати зворотне відтворення, збирання себе в безпосереднього соціального суб'єкта. В цьому і полягає справжнє соціальне буття, яке являє собою щось об'єктивно реальне лише завдяки розгортанню суб'єкта і, потім, у відновленні єдності. Дякуючи предметності форм діяльності, суб'єкт розглядає їх як форми самих явищ і речей, безвідносно до самого себе. Між тим ці предметні форми є необхідною умовою існування суб'єкта, що зумовлює неминучість їх освоєння ним. Соціальний суб'єкт існує виключно в такому діалектичному русі. Суб'єкт має на увазі наявність негативності в собі самому, яка розуміється як реалізація себе в оточуючих соціальному та природному світах. Самопізнання духа відбувається шляхом виявлення протиріччя свідомості – протилежності суб'єкта та об'єкта змінюється усвідомленням їх соціальної природи [3].

Проблеми виникають при переході від класичної до некласичної філософії. Так, якщо існує певна активність та її направленість на певний об'єкт, наявність причини може бути певним атрибутом. Виникає питання: на підставі чого усі акти приписуються одному суб'єкту, чи виходять усі ці акти від одного чи різних суб'єктів. Існують некласичні побудови, у яких під «Я» розуміється декілька суб'єктів, які по-різному виявляють себе. Крім того, активність протікає у деякому часі, але ж яким чином певна активність, яка існувала раніше і теперішня, збираються у один суб'єкт, чи змінюється суб'єкт з часом, чи він залишається тим самим, незмінним. Отже, суб'єкти відрізняються і феноменологічно, і в часі. Феноменологія починає з вихідного розриву суб'єкта та світу. Вирішення цієї проблеми відбувається шляхом знаходження Гуссерлем кореляції буття світу і суб'єктивності, а подолання розриву, який існує як кордон *cogito* та буття–у–світі, здійснюється шляхом редукції до первинних досвідів, в тому числі до досвідного змісту свідомості. Тим не менш, із цієї концепції були експліковані інтенції феноменологічного тлумачення суб'єкта, які в гуссерлівській стратегії втілились у заборону метафізичності та апіоризму. Феноменологічна суб'єктивність досліджена нами не у якості абстрактної структури єдності свідомості або апіорної умови пізнання, а як інтенціональна єдність переживань.

І. Дуденкова слушно зауважує, що сучасний суб'єкт описується як такий, що втратив атрибути прозорості (підставу пізнання) і суверенності (підставу нормативності) [6, с. 335]. Тим не менш, варто зауважити, що сучасні тенденції розвитку філософії

орієнтовані на розрив з ніцшеанським мотивом сучасної філософії – рессентиментом, оскільки має сенс відмовлення від визнання легітимності на підставі безсилля, роздробленості і фрагментарності суб'єкта. Для Декомба говорити – значить бути персонально залученим. Філософія першої особи полягає в тому, щоб уточнити умови, в яких ставлення до себе, покладається як вираз, тобто як відношення суб'єкта до об'єкта [5, с. 58]. Проблемою тут може стати перевизначення поняття відповідальності для суб'єкта як агента, включеного в мовні соціальні практики. Коли йдеться про звичку діяти, Декомб припускає, що його міркування узгоджуються з етичною позицією Аристотеля. Однак, згідно Декомбу, правила слід розуміти скоріше у негативному сенсі, і це – доказ непереборного тяжіння до деонтології. В Аристотеля дія визнається не правильною або неправильною, а досконалою чи недосконалою, діяти необхідно для того, щоб бути здатним до добродетності.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, з Нового часу до сучасності сформувалися три великі епістемологічні підходи до дослідження суб'єкта: перший підхід виходив із фундаментальності самосвідомості, Я–суб'єкта (інтроспекція, феноменологія); другий підхід («модерністська епістемологія») виходив із об'єктивних структур, які детермінують суб'єкта (зауважимо, що у такому випадку, власне, про суб'єкта як такого уже не йдеться); третій підхід зважав на міжсуб'єктну реальність. Сучасні дискусії щодо суб'єкта тривають. До них залучені як картезіанська, так і аристотелівська модель суб'єкта. Показано, що, у разі, якщо є необхідність в суб'єкті, зрозумілому як суб'єкт предикації, якщо поняття суб'єкта приймається в сенсі буття агентом, тоді у нас немає необхідності використовувати поняття суб'єкта в сенсі ставлення до себе, яке прийняте у філософії модерну.

Список використаних джерел

1. Бадью Ален. Століття / Ален Бадью; [пер. з фр. Андрій Репа]. – Львів: Кальварія. – К.: Ніка-Центр, 2014. – 312 с.
2. Балбар Е., Кассен Б., Лібера А. *Sujet* // Європейський словник філософії: Лексикон неперекладностей. Т.1 / Під керівництвом Б. Кассен. – К.: Дух і літера, 2009. – С.148–174.
3. Гегель Г. В. Ф. Феноменологія духа / Гегель Г. В. Ф. – СПб.: Наука, 2002. – 443 с.
4. Декарт Р. Рассуждения о методе // Декарт Р. Сочинения в 2 т. – М., 1989. – Т.1. – С.250–296.
5. Декомб В. Дополнение к субъекту: Исследование феномена действия от собственного лица / В. Декомб; [пер. с фр. М. Головановской]. – М.: Новое литературное обозрение, 2011. – 576 с.
6. Дуденкова И. Грамматика субъективности и отсутствие субъекта / И. Дуденкова // Новое литературное обозрение. – 2010. – №3. – С.333–338.
7. Жижек С. Устройство разрыва. Параллаксное видение / Жижек С. – М.: Европа, 2008. – 516 с.
8. Кант И. Критика чистого разума / Им. Кант. – М.: Мысль, 1994. – 591 с.
9. Лакан Ж. Ниспровержение субъекта. Инстанция буквы в бессознательном, или Судьба разума после Фрейда // Ж. Лакан; [пер. с фр. А. Черноглазова, М. А. Титовой]. – М., 1997. – С.148–181.
10. Сартр Ж.–П. Бытие и ничто: Опыт феноменологической онтологии / Ж.–П. Сартр. – М.: АСТ: Астрель, 2012. – 925 с.
11. Фихте И. Г. Опыт нового изложения наукоучения // И. Г. Фихте. Сочинения в 2 т. – СПб., 1993. – Т.1. – С.547–563.
12. Хайдеггер М. Бытие и время / М. Хайдеггер. – СПб.: Наука, 2002. – 452 с.

References

1. Bad'ju Alen. Stolitija / Alen Bad'ju; [per. z fr. Andrij Rjepa]. – L'viv: Kal'varija. – K.: Nika-Centr, 2014. – 312 s.
2. Balibar E., Kassen B., Libera A. Sujet // Jevropejs'kyj slovnyk filosofij: Leksykon neperekladnostej. T.1 / Pid kerivnyctvom B. Kassen. – K.: Duh i litera, 2009. – S.148–174.
3. Gegel' G. V. F. Fenomenologija duha / Gegel' G. V. F. – SPb.: Nauka, 2002. – 443 s.
4. Dekart R. Rassuzhdenija o metode // Dekart R. Sochinenija v 2 t. – M., 1989. – T.1. – S.250–296.
5. Dekomb V. Dopolnenie k sub#ektu: Issledovanie fenomena dejstvija ot sobstvennogo lica / V. Dekomb; [per. s fr. M. Golovanivskoj]. – M.: Novoe literaturnoe obozrenie, 2011. – 576 s.
6. Dudenkova I. Grammatika sub#ektivnosti i otсутstvie sub#ekta / I. Dudenkova // Novoe literaturnoe obozrenie. – 2010. – №3. – S.333–338.
7. Zhizhek S. Ustrojstvo razryva. Parallaksnoe videnie / Zhizhek S. – M.: Evropa, 2008. – 516 s.
8. Kant I. Kritika chistogo razuma / Im. Kant. – M.: Mysl', 1994. – 591 s.
9. Lakan Zh. Nisproverzhenie sub#ekta. Instancija bukvy v bessoznatel'nom, ili Sud'ba razuma posle Frejda // Zh. Lakan; [per. s fr. A. Chernoglazova, M. A. Titovoj]. – M., 1997. – S.148–181.
10. Sartre Zh.–P. Bytie i nichto: Opyt fenomenologicheskoy ontologii / Zh.–P. Sartre. – M.: ACT: Astrel', 2012. – 925 s.
11. Fihte I. G. Opyt novogo izlozhenija naukouchenija // I. G. Fihte. Sochinenija v 2 t. – SPb., 1993. – T.1. – S.547–563.
12. Hajdegger M. Bytie i vremja / M. Hajdegger. – SPb.: Nauka, 2002. – 452 s.

Skyrtyach V. M., PhD, Associate Professor, Department of Philosophy, Socio-Political and Law Sciences at Donbass State Pedagogical University (Ukraine, Slavyansk), Skirtachv5@gmail.com

Conceptualization of the subject and its anthropological consequences

The purpose of the article is to study the basic archaeological provisions regarding the origins of the concept of «subject» and the analysis of the anthropological consequences of its use. The author examines the main strategies of the subject and reveals the semantic horizon, which led to the emergence of the concept of «subject», as well as its further transformation. The logic of the appearance of certain conceptualizations of the subject was restored to clarify the possibility of finding a common basis, common points of contact in the understanding of the subject of classical and post-non-classical philosophy. The main anthropological consequences of its introduction, on what grounds and how it is possible to achieve the return of the subject to philosophical and ideological discourse, are studied. It is proved that in the modern theories of criticism of the subject the physical, collective unconscious and socio-economic definitions are realized. The possibility of forming a new ontology of the subject, which eliminates the opposition to subjectivity and anti-subjectivity, is justified.

Keywords: subject, predicate, object, philosophy, ontology, anthropology, consciousness.

* * *

УДК 101.1:316.77+004.738.5

Страшко І. В.,
кандидат філософських наук, доцент кафедри
романо-германської філології, Національний
педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова
(Україна, Київ), iryna.strashko@gmail.com

БАГАТОПЛАНОВІСТЬ БЛОГУ: ЄДНІСТЬ ТА РОЗМАЇТТЯ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ХАРАКТЕРИСТИК

Аналізується специфіка блогів, зокрема на рівні їхнього перетворення у один із способів освоєння людиною суспільної проблематики. Метою публікації є аналіз тенденцій їх використання, виявлення їхніх особливостей, значення та ролі у суспільстві. Існування блогів сьогодні висвітлює кілька смислових напластувань: блог як мова, як діяльність (блогінг), як жанр, навіть як символ дигітальної епохи. Тобто все те, що виявилось прокресленим у блзі з його ступенями «еволюційного» розвитку: від звичайного онлайн-щоденника з відображенням рефлексії автора щодо особистого життя до публічної «промови» у мережі; власне текст і формат блогу як умова засвоєння загальнолюдського досвіду; його існування як цифрової «проекції» часу, що розгортається на тлі соціально-політичного контексту тощо.

Ключові слова: блог, блогер, саморепрезентація, самоідентифікація, комунікація, мова, мережа.

Створення, написання, причини ведення блогів привертають увагу дослідників у сфері лінгвістики, психології, соціології, політології, журналістики, не тільки з позицій вивчення їх застосування, аналізу природи і контенту блогів, їхньої комунікативної, текстової, психологічної, змістовної своєрідності, але й людини, яка веде блог, особливостей прояву її «письмових» ментальних образів у ньому. Серед останніх, релевантних для нашої розвідки, досліджень слід назвати роботи В. М. Гвоздева [2], І. Л. Гудінової [3], О. О. Землякової [5], Н. О. Ілляка [6], О. Ю. Михайлової [8], С. Л. Шевченка [12].

Огляд стану дослідженості проблеми свідчить, з одного боку, про закономірний і стійкий інтерес до даного феномену; з іншого – про наявність дослідницьких прогалин в його вивченні, насамперед з позиції соціально-філософського аналізу, що й зумовлює актуальність його розгляду.

Мета статті – розглянути сутнісні особливості, значення та роль блогів у сучасному суспільстві, проаналізувати тенденції використання останніх.

Під блогами ми розуміємо розміщені на веб-сайті (або його розділі) відкриті записи-пости різного характеру, що характеризуються наявністю гіперпосилань, можливістю коментування і регулярно поповнюються новими у зворотному хронологічному порядку.

Для більш повної конкретизації положень і висновків даної розвідки ми скористалися ресурсами як української (<http://blogosphere.com.ua/>, <http://blog.i.ua/>, <https://blogs.online.ua/>), так і зарубіжної англо- та франкомовної блогосфери (<http://www.canalblog.com/>, <http://www.centerblog.net/blogs>, <http://www.jeffbullas.com/>, <https://blog.flickr.net/en>, <http://unblog.fr/annuaire/>), що не тільки забезпечило тематичний огляд і панорамність функціонування блогів, але й дало змогу концептуально пов'язати їх в єдину картину вияву їхнього різноманіття.

Грунтуючись на існуючих напрацюваннях дослідників та специфіці його існування у мережі, можна окреслити «межі» блогу як основи для його аналізу як феномену, враховуючи різноманіття методичних прийомів і засобів його дослідження, багатоплановість контентного наповнення і винятковість його конверсійних можливостей. Сьогодні можемо стверджувати, що блог «сформувався» у процесі власного становлення: від простої вибірки посилань з закликом автора звернути на них увагу до наявної сьогодні різноманітності форматів (фото-, відео-, аудіо-, мобільні та мікроблоги); від звичайного онлайн-щоденника з відображенням рефлексії автора щодо власної особистості до публічної «промови» у мережі, зокрема на рівні його перетворення у один із способів освоєння людиною суспільної проблематики.

Виходячи з реалій сьогодення, можна оцінити ступінь значущості екзистенції блогу у мережі як відображення органічного поєднання феномена життя і часу буття людини, її переживань, соціокультурної специфіки часу та мовно-комунікативних підстав мислення і спілкування. Тобто у блогах виявляються «закодованими» розгортання самої практики їх ведення у мережі; авторський потенціал блогера, його творчий замисел; «відлуння» мови, як служіння Слова його автору; сама форма блогу як його продуктивний план, який підтримує злиття «життя» реального і мережевого,